

HELPPOHINTAINEN NOVELLI- JA ROMANI-JAKSO. VII.

Erkki

ERKKI.

KERTONUT

W. Soini

Helsingissä, 1882.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainon
kustantama.

Erkki.

Kertonut

W. S.

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainon kustantama.

1882.

U r k i

1862

S. W.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapaino.

1862.

I.

Norolan taloa myytiin pakkohuutokaupalla. Mies, joka tähän saakka oli ollut talon omistajana, käveli synkkämielisenä, tunnottomana pellon pientareta talon läheisyydessä, katsellen tylsilläilmäyksillä kadotettavia wiljelystiensä. Nuori mies lähestyi häntä werkallensa. Bastattain tullessa seisahduivat molemmat ja nuori mies lausui katteruudella, joka ei ollut ankaruutta mailla:

„Ne ovat minun tavaroitani ja minun taloni, joita tuolla myhdään“.

„Jos ne ovat sinun, niin miksi annat niitä myhdä?“ vastasi vanhempi miehistä vasta hetken kuluttua.

„Hyvä sanoa nyt, kun te olette ne tuhlanneet“, huudahti nuorempi kiivasti.

Vanhempi ei vastannut siihen mitään, ja niin he erosivat. Toinen oli isä, toinen oli poika.

Sillä välin oli talon kohtalo ratkaistu. Sen osti sama, joka sen velastansa oli myhtänyt. — Millä tavalla oli Norola joutunut velasta myhtäväksi? Oihan se tunnettu oivalliseksi taloksi, wiljavaksi ja suurimetsäiseksi. Asia oli hyvin yksinkertainen, taikka milteikannalta sitä katsoo.

Norolassa oli wiljelty maata ahkerasti, syöty leipää pään hiesä, mutta tuo leipä oli aina puhdasta; yleisyydestä ei mitään tiedetty, mutta puutosta ei myöskään tunnettu; werot maksettiin ajallansa, kirkossa käytiin ahkerasti, kirkkumies osattiin ulkoa „Jesuksen nimeen“ jo hymmenen vuoden ijässä ja kannesta kanteen rippikoulussa, osattiin ennustaa sadetta poudan perästä ja poutaa sateen jälkeen sekä asettaa työt ja toimet sen mukaan. Sanalla sanoen: Norolassa elettiin tavallista suomalaisen talonpojan

elämää. — Mutta muutamana päivänä saapui sinne herrasmies pitkäwartijissa saappaisissa ja nahkanutusissa, papirossi suussa ja pullea rahamassi rinnoilla. Tästä falkustansa weti herrasmies esiin tuhon paperirahaa ja sanoi Norolan isännälle niinkuin kiusaaja muinoin: Tämän kaiken annan sinulle, jos — luovut mestästäsi“. Ja Norolan isäntä myi mestänsä ja korjasi rahat. Mutta mitä tehdä nyt tuolla rikkaudella, joka tuli noin äkkiä, odottamatta, ikäänkuin pilwistä pudoten? Nuot muuttamat tuhannet markat, jotka eivät tehneet hymmenettäkään osaa mestän todellisesta armosta, polttivat Norolaisen hyppyyttä. Joku neuwoi wiemään niitä pankkiin. Hän päättikin seurata tätä neuwoa ja lähti wiemään rahojansa kaupunkiin. Mutta siellä tapasi hän toisia erittäin ystävällisiä ihmisiä, jotka neuwoivat että olisi parempi ja hyödyllisempi lainata rahat yksittäisille, esimerkiksi heille, kuin panna ne pankkiin „hautumaan“. Paitti sitä tapasi Norolan isäntä kaupungissa muutamia ystäviä, jotka osoittivat hänelle päiwän selwäksi, että hän on kokonaan takapajulla kaikissa asioissa, ettei hän ymmärrä olla ja elää niinkuin pitäisi ja sellaisen miehen kannattaisi. Erittäinkin oli Norolaisesta miellyttävä mies muudan, joka nimitti itseänsä Syöterpummiksi. Tämä ei tosin pyhtänyt häneltä rahaa lainaksi, hienosti ilmoitellen olmansa apporikas, mutta tarjosi sen sijaan kaupaksi uhfeata orittansa, joka hänen kertomuksensa mukaan oli saanut monet palkinnot kilpa-ajoissa. Koska Norolaisella nyt oli rahoja yltähyllin, niin osti hän tuolta ystävälliseltä Syöterpummilta oriin ja lainaili rahansa uusille ja hauskoille tuttavillensa. Paha seikka ta-

pahtui waan sen kautta, että kun orit ensikerran Norolan pihassa riisuttiin waljoista, se ryösti itsensä irti ja kirmatessaan tanhualla astui terävän aidan-seipään watsaansa, josta muutaman wiikon kuluttua kuoli. Tämä kowa onni suututti Norolaisia niin, että hän heti päätti ostaa toisen mokoman, sillä hän oli kotimatalla peräti mieltynyt tuon uljaan hevosien stewään juoksuun. Hän antoi aikkeestaan heti tiedon Syöterpumille, joka oitis toimittikin toisen oriin, ystäwyhden wuoksi peräti helpolla hinnalla, sillä hän ei ottanut kauppa-wälityksestään woittoa enempää kuin pari sataa markkaa, mutta Norolainen ei saanut sitäkään koskaan tietää. Syöterpummi tuli itse oritta tuomaan ja hänen nunkanaan pari muuta ystävää, ja nyt sai Norolainen häwätä silmänsä puhki, kun ei ollut rommia eikä muuta sellaista hienompaa juomaa talos-

sa wieraille tarjottavana. Niitä lähetettiinkin heti noutamaan lähimmästä saantipaikasta. — Romealla uudella oriilansa ajeli Norolan isäntä sitten uhkeasti monien hyvien tutuwainja luona ja wietti siellä hauskoja päiwä, taloa myös kowasti „rustattiin“, mutta wiljeltyset jäiwät yhä enemmän moihdusfiin.

Mutta olkaamme lyhyet; johan näemme minne päin asiat kallistuwat. Muutaman vuoden päästä huomasi Norolainen olewansa welassa korwiansa myöten, rahat oli kaikki tuhlatu tai menetetty lainaajain konkursseissa ja nyt, niinkuin sanoimme, oli jo welkaa enemmän kuin talo sieti. Suurin welkoja oli Syöterpummi, joka wihdoin, kun pelkäsi talon peräti häwiölle joutuwan, antoi myyhdä sen welastansa ja huusi koko tilan itsellensä. — Siinä se oli Norolan yksinkertainen historia.

II.

Norolassa oli jo silloin täyskaswuiwen poika, Erkki, sama joka huutofaupan ajalla niin kiwaasti puhutteli isäänsä pellon pientareella. Kotitalonsa häwiö teki Erkin mieleen syvän vaikutuksen. Se painoi hänen sydämeensä katkerutta ja wihaa koko maailmaa vastaan. Hän sai sen käsityksen että kaikki tuttuuus on waan petosta, ystäwyhys oman woiton pyhittämisestä ja rakkaus himojen tyydytystä. Hän oli jo alkuperäisesti luonteeltansa ja hiukan salamielinen; kun täyhän liittyi katkeruus ja sellaiset mielipiteet kuin wastikään olemme selittäneet, niin syntyi siitä itsekkäisyys, jolla ei ollut muuta rajaa kuin oma hyöty, eikä muuta tarkoitusta kuin himojen tyydytys.

Erkki soimasi isäänsä talon häwityksestä, maailmaa, joka wääryhdellä ryöstää

häneltä omaisuuden, ja Zumalaakin, joka sallii hänen, wiattoman, kärsiä muiden rikosten wuoksi. Mutta mielesjansä wannoi hän kerran tulewansa Norolan isännäksi. Hän astuikin heti huutofaupan jälkeen Syöterpummin luokse ja tarjoutui taloon rengiksi. Auksi isäntä suostui siihen hymyillen, waikka tarjous häntä ensin wähän oudostutti.

„Sinäpähän tunnet paraiten talon tilukset“, arweli Syöterpummi.

„Minä tunnen kyllä taloni tilukset“, mutisi Erkki hampaittensa wälissä.

Syöterpummi muutti asumaan Norolaan. Hoettiin että hänen täytyi muuttaa sinne sen wuoksi, että asiat olivat joutuneet niin huonolle kannalle wiimeisinä aikoina, ettei hänellä enään ollut muuta järellä kuin tämä nyt huudettu talo. Hänellä ei ollut muuta perhettä

kuin kaswawa tytär, Elsa, jolle hän ei ymmärtänyt antaa minkäänlaista korkeampaa kaswatusta silloinkaan kuin waransa olisivat sitä sallineet, sekä wanhä tati, joka hoiti taloutta.

Norolan entinen isäntä läksi maailmalle, sillä hän ei tahtonut jäädä entiseen taloonsa saunan asujaksi, joksi hänet kyllä olisi otettu. Aasiat alkoivat muutoin mennä tavallista rataansa. Erkki teki työtä utterasti, moitteettomasti, mutta ei kukaan woinut häneen suostua, sillä hänellä oli aina pistosanat ja pilkkapuheet suussa. Hänellä oli joka paikassa jotakin moittittavaa, ja hän iwasi ihmisten pyhimpiäkin tunteita.

Jo ensimmäistä syyskuuhöä warten Erkki pyysi ja saiin isännältä pienen halmemaan, jonka hän muiden töittensä ohella laitteli kuntoon. Talwen ajalla, jolloin talossa ei ollut paljon tekemistä, palkkasi hän sijaisen itfellsensä ja oli wiikkokausia pois, eikä kukaan tietänyt missä hän nämät ajat wietti.

Eräänä päiwänä talwella oli Norolan toinen renki hakopuita kaatamassa metsässä. Sattumalta nousi hän korkealle mäelle ja huomasi kuinka kaukana korwessa nousi kapea, suora sawupatjas ylös selkeälle talwitaiwaalle. Kotimatalla tapasi hän Erkin, joka tuli sukilla hiihtäen metsästä, tilawa nahkalaukku selässä. Renki kertoi Erkkille huomionsa ja arweli:

„Menties siellä on joku hongan juurta heruttelemassa“, tarkoittaen palowiinan jalapolttajia.

„Hywin mahdollista“, wastasi Erkki. „Etkö sinun jo tee mieleesi mennä walesmannin kansa maistiaisille“, lisäsi hän vielä pikallisesti.

„Olenhan sitä jo wähän ajatellut“, tuumaili toinen lewollisesti, mutta äänellä, joka ei antanut wähintäkään sijaa epä tietoisuudelle siitä, paneeko hän todella tuumanja toimeen.

Seuraawana aamuna olisin pitäjän nimismies Norolan reingin kanssa matkalla sawun syntymäpaikoille. He nousivat mäelle, josta renki ensin oli sawun

äkännyt, ja oikein: sieltä nousi wieläkin tuo hieno sinertävä sultse suorana ilmaan, jossa se toisinaan kallistelihe kahden puolen, toisinaan taas muodosteli mitä kummallisimpia kuwioita. Mäellä yhtyi heihin Erkkikin, jolla oli suuri, muka lan-goilla saatu, jänis kainalossa.

Yhdessä sitten astua tallusteltiin lumista metsäpolkuja pitkin wiinankeittäjän tehtaita kohden; matka oli waiwaloinen, mutta saaliin himo ja wiran waatimus kiihoitti käwijöitä. Wihdoin tapasivat he warsinaisen tallatun polun, joka yhäi parani mitä lähemmäksi määräänsä joutuivat. Jo wihdoin päästiinkin perille. Mitä siellä löydettiin?

Olihan siellä pieni kuusinen maja, ja majan keskellä nuotio, jonka päällä kolmen kiwen nojalla pieni kattila pihisten kiehui ja pulputteli. Kattilaan kun katsoittiin, siellä joukko kokonaisia kuorimattonia perunoita pyörähteli höyrykuplain tanssissa. Elwätä olentoa ei nähnyt missään; pieni harmaa tikka natutteli kuowan kuusen kylkeä, mutta toisten ollessa majassa Erkki heitti sitä puunkappaleella ja tikkaakin lensi siruhtaen tiehensä.

Erkki astui majaan ja hymyili nähdesään kuinka nimismies ja renki seisoiwat noloina nuotion ääressä katsellen perunain kiehumista.

„Etköhän pitäisi ottaa tuo kattila takawarikkoon, wai onko luvallista keittää perunoita näin salaisella paikalla?“ kysyi Erkki.

Nimismies ei ollut ensi kerran näissä toimissa; hän ei siis wastannut mitään tuohon wiijastelemaan kysymykseen, waan astui ulos ja alkoi etsiä pensaitten ja puiden juurilta, pistelipä kepillänsä suurimpiin nietoksiinkin, waan ei mitään löytynyt. Selwää oli kuitenkin, että majaa ei oltu rakennettu ja tulta wiritetty ai-noastaan perunain keittämistä warten. Mutta mikäs auttoi. Nimismiehelläkään ei ollut sellaista haistia, että olisi ruwennut kiipeämään ikiwanhaan tuheaan kuuseen, joka kaswoi majan wieressä. Sen ihewäin oksien välissä, tarkasti ha'oilta

peitettyinä, piili täydellinen viinapannu. Mutta, niinkuin sanoimme, niin tarkkaa haistia ei voi waatia nimismiehekkään. Täytyi siis lähteä pois tyhjin toimin ja huonata lohduitukseksi: „Dwela on ollut, olihan kuka hywänsä“.

„Dwela on ollut“, huokasi Erkitin ja niin lähdettiin tallustelemaan kotia.

Käydesjensä Erkin jälesjä nimismies löi sauwallansa jänikseen, jota Erkki kainalossaan tantoi, sanoen leikkilijesti: „Dyma se aika röttäle!“

Isku kilahti, niinkuin olisi pullon kylkeen sattunut. Erkki pudotti jäniksen paikalla hankeen.

„Jopa se on jäässä, koska niin kostahti“, arweli nimismies astuen Erkin siwuitse.

„Niin, kyllä näin pakkaisella pian jäätyy“, mutisi Erkki ja alkoi piippuansa kaimella.

Kun toiset olivat ennättäneet hiukan loitommaaksi, nosti Erkki warowasti jänistä takakoiwista. Sen suusta juoksi silkkä wiina wirtana lumeen. Hiljainen kirkous pääsi Erkin huulilta. Hän antoi wiinan walua kuiwiin, pyyhki turpaa lumella ja pisti muutamia kuusen-hawuja jäniksen suuhun, ettei wiinan lemu hajah-taiji. Sitten saarutti hän toiset pian.

Muutamana iltana tämän tapauksen jälkeen tuli Norolaan kiiruusti entinen sotamies Piksi (hän selitti talonpojille nimensä merkittävän salamaa ja saaneensa sen urhean luontonsa wuoksi). Piksi, niinkuin sanoimme, tuli kiiruusti käyden Norolaan ja pyysi puhutella Erkkiä. He meniwät yhdessä ulos.

„Nyt on piru merrassa“, sanoi Piksi oitis pihalle päästyä.

„No mitä nyt?“

„Wallesmanni on wienyt pannut!“

Ja niin olikin todella laita. Sanoimme jo ennen, ettei nimismies ollut ensi kertaa tällaisissa asioissa. Hän tiesi mitä

oli tehtävä. Hän meni muutaman päivän päästä äkkirwaamatta samalle paikalle ja tapasi pannut täydessä keitoksessa ja wiinan walumassa. Omistajaa ei nytkään tawattu, sillä Piksi, joka vähää ennen oli pannun wieresä torkkunut, oli lähtenyt ketun pyyhdyksiään katsomaan. Metsää kierrellessään joutui hän nimismiehintin vastaan, joka pannua kuljetti pois, saipa wielä ystävällisen pyynnön johdosta olla apuna pannun kantamisessa. Piksin mieltä kirveli, mutta hän koetti kuitenkin näyttää iloiselta.

Ditis kun viinapannu oli saatettu hywään talteen, kiiruhti Piksi Erkin luokse samaa wiemään.

„Kivoitu jutu!“ äkäili Erkki. „Mutta minun täytyy saada ansiota ja rahaa tawalla tai toisella“.

Kanan tuumaili wat siinä molemmat miehet, Erkki ja Piksi, allapäin ja niskapyörä raaputellen. Wihdoin tuliwat siihen päätökseen että Piksi, joka wiinapal-koilla teki mitä hywänsä, öitämöisn kuljettaiji wiinaa kaupungista ja Erkki sitä salaa myhskenteliji. — Kohta sen jälkeen alkoikin wiinaa selittämättömällä tawalla tulwailta niille seuduille ja selwästi huomattiin että salakapakka mahtoi jossakin olla, mutta utterwa nimismies ei parhailta keinollakaan saanut sitä ilmi. Niin taitawasti oli Erkin wiinakauppa järjestyetty; sitä myytiin salaisissa paikoissa, ainoastaan taatuille ihmisille ja aina kahdenkesken. Wiinasta ei ollut koskaan puutetta; se näytti Erkin käsisä waan kaswawan; wiisi kannua kun tuotiin, saattoi hän siitä myydä kymmenen; sen salaisuuden moisi ainoastaan Norolan niitylähde selittää. Erkki itse ei laskenut koskaan pijaratalaan huulillensa siitä myrkystä, jota muille tyrkytti; mutta sen sijaan hän jonkinlaisella mielen juopumuksella katseli kuinka seteli-kassansa kaswoi.

III.

Eräänä iltana tuli Syöterpummi hywin iloisena kaupunki-matkalta kotia ja kertoi tehneensä warsin edullisen kaupan, josta hän toivoi voittavansa useita tuhansia. Oli nimittäin hyvää hintaa vastaan ottanut hankkiaksensa suuren määrän kuroja, ja koska tämä wiljalaji tällä seudulla oli hywin halpaa, arweli hän laskunsa aiwan warmoiksi.

Samana iltana myöhään tuli Eikki Erkin luokse. Eikki pisti hänelle kasan seteliä kouraan.

„Mene“, sanoi hän, „ja osta kaikki kaurat koko pitäjämästä helpoimmalla hinnalla, millä saada voit; kulje talosta taloon, tässä on kaikki rahani, josta voit käsitrahoja maksaa, lupaa loput kuuden wiikon päästä, sano toimittawasi ostoja kaupungin kauppaniemen puolesta. Mä wiimyyttele hetkeäkään; saat kelpo palkan waiwoistasi“.

„Entäs muut asiat?“

„Wiinakauppa seisauttukaan siksi ajaksi, tässä on suuremmat kysymykset“.

Ja Eikki teki työtä käskettyä. — Saat-
taa näyttää oudolta, että Eikki uskoi kaikki waransa tuollaiselle miehelle. Siis-
hen on kaffi selitystä. Ensiksi: joka ei mitään uskalla, se ei mitään voita; toiseksi: harwoin korppi toiselta korpilta sil-
män puhkaisee.

Seuraawana sunnuntaina Syöterpummi pitäjän kirkossa kuulutti ostavansa kuroja siitä ja siitä hinnasta. Hän odotti wiikon, jona toistakin, waan ei ainoatakaan kauran-kauppaajaa tullut. Silloin hän päätti itse lähteä kuulustelemaan hyttä tuohon merkkilliseen seikkaan. Winne hän waan pitäjässä tuli, kaikkialla olivat kaurat jo ostetut. Syöterpummiille tuli hätä käteen; aikaa oli jo paljon kulunut ja nyt täytyi lähteä ulkopitäjästä ostele-

maan. Niihin oli lewitetty huhu että tahdotaan ostaa kuroja millä hinnalla hywänsä ja Syöterpummi sai maksaa melkein saman hinnan, mikä hänelle kaupungissa oli luwattu. Eikä hän sitte-
kään saanut määrä-ajalla tähtä tynnyri-
lufua ostetuksi. Sitten ei hänen kuroista-
nsa enään huolituttakaan; niiden si-
jaan oli jo saatu toisia, arwaammehan
keltä. Syöterpummi joutui hirweästi
tappiolle, mutta se, joka tästä kaupasta
hyötyi, se oli Eikki.

Wasta wähitellen sai Syöterpummi
selwille kuka hänelle tämän kepposen teki.
Hän karkoitti Erkin talostansa, ja tämä
lähtikin pilkka-aurulla. Nyt alkoi näi-
den molempain miesten wälillä taistelu
ja sota, jota käytiin äänettömästi, salaa,
mutta tähdellä wihan wimmalla. Taist-
telu liikkui woisja, wastikan-nahoisja, kau-
roisja, hirsisjä ja haloisja, se kesti pit-
kiä aikoja, woosikausia, mutta Eikki oli
nuorempi, wäsymättömämpi, sukkelampi
ja owelampi, hän pääsi voitolle ja ajoi
wastustajansa perikatoon.

Eräänä päivänä lewisi tieto, että Syö-
terpummi oli löydetty riihensä parsiin
hiritettyinä. Kun Eikki sai tämän kuulla,
huokasi hän sywään, itäntuvin olisi tah-
tonut sanoa: „Zumalan kiitos, wihdoin-
kir!“ Zumalaa ei hän kuitenkaan mis-
tanut nyt enemmän kuin ennenkään; hän
kiruyti oitis rahalaatikonsa luokse ja al-
koi laskea warojansa. Niitä oli jo hy-
wänkin talon hinta.

Se päivä oli wihdoin tullut, jota
Eikki oli jo kauan toiwonut, se päivä,
jolloin Norola taas myytiin huutofau-
palla, tällä kertaa Syöterpummi-waina-
jan meloista. Eikki huusi sen nyt kar-
joineen, kaluineen. Se oli riemun päi-
mä Eikille, ei koskaan elämänsään ol-

lut hän vielä ollut niin iloisella mielellä; se ajatus waan hänen iloansa häiritfi, ettei Syöterpummi enään ollut elossa, jotta olisi woinut ajaa hänet pois, potkia ulos samasta talosta, jonka muutamia vuosia takaperin oli muka wääräyhellä itsellensä anastanut. Hän luultavasti lausui nämät ajatuksensa ääneen seisoessaan talonsa portailla, sillä hän tunsi wapisewan käden koskettawan forsiinsa ja rukoilewa ääni lausui:

„Hywä isäntä, älkää karchoitako minua pois maailmaan, älkää minua hyljättö!“

Erkki kääntyi katsomaan. Syöterpummi-wainajan tytär, Elsa, seisoi hänen wieresään kalpeana ja silmät itkusta punaisina. Erkin suu wetäytyi pilkalliseen hymyyn ja ylpeällä tyytywäisyydellä hän wastasi:

„Jää sinä waan; tarwitsenhan minä talosjani aina karjapiian“.

Elsasta oli näinä vuosina kaswanut ja warttunut forja impi, helläsydämminen, wiaton ja kaino, ja nämät sielun ominaisuudet olivat täydessä sopusoinnussa hänen moitteettoman muotonsa ja

kauniin kaswunsa kanssa. Hän oli kaswanut puhtaana ja saastumattomana kaiken sen pahunden keskellä, joka häntä ympäröitsi, sillä hänen isällensä oli se ansio, tahallinenko tai satunnainen, ettei koskaan tehnyt lastansa osalliseksi omanwoiton-pyyhtöisissä hankkeissaan. Ja niinkuin jostus kärpäis-sienten ja kalmalle hajahtawain sananjalkain seasta löytää halwan, walkeisen lehdokin, jonka hieno haju mieltä ihastuttaa, niinpä lewitti Elsan wiattomuuden ja neitseellisyhden tunnetta ympärillensä sinä saastaisessa seurassa, joka werkkojansa weteli ja saallitansa kokoili luwallisilla ja luwattomilla keinoilla. Hän oli wanhan tädin kuoleman jälkeen saanut itsenäisesti hoitaa isänsä taloutta. Helppo on arwata kuinka ankaran waikutuksen isän kauhea kuolema teki hänen hellään mieleensä, häneen, jolla ei ollut muita rakastettawia kuin tämä isä kaikine wifoineen. Tälläisen neidon otti Erkki nyt karjapiiat-sensa. Karjan ei siitä suinkaan tarwinnut olla pahoillansa.

IV.

Etettiinpä tuosta sitten aikoja eteenpäin, niin tulee eräänä päiwänä harmaapartainen ukko sauwan nojalla käyden Norolaan. Hän astui pirttiin ja istuihe pankolle partaansa silitellessä; isäntä ei ollut huoneessa. Mutta kohta tuli Erkki sisään ja säpsähti nähdesjään wanhusen. Ukko nousi ylös ja astui Erkkiä kohden kysyen:

„Tunnetko minua vielä?“

„En“, wastasi Erkki jyrkällä äänellä ja maahan katsoen.

„Erkki poikani, etkö tunne isääsi?“

„En“.

„Woi poikani, minä olen paljon maailmasja kärsinyt, etkö ota minua tunteaksesi?“

„En“.

Wanhusen painui pää rinnoille ja hän astui hiljaa ulos, mutta kuuma kyynele wierähti pitkin harmaata partaa ja putosi kynnnykselle.

Kun Erkki kohotti silmänsä näki hänen suussa Elsan, joka vielä seisoi hämmästyksestä sanattomana nähtyänsä tälläisen kohtauksen isän ja pojan välillä. Erkin katse toimnutti kuitenkin heti Elsan, joka kiiruhti ulos ja näki wanhus-

sen hiipivän talon saunaan. Erkki teiskaili hetken hynkkänä pirtin permannolla ja lähti sitten kylään.

Illan suussa ra'otti Elsa saunan ovea ja tshyi olko isännän isä vielä siellä. Sopesta vastasi myöntävä ääni. Nopasti pujahti tyttö sisään kädesä pehmeä leipä, jonka keskelle oli kaimettu hyvä woilla täytetty ja kuoren kappaleella peitetty kolo; toisessa kädesä oli tuopillinen rieskamaitoa.

„Teillä on varmaankin nälkä“, janoi Elsa, lastien kannettavansa vanhuksen wiereen penkille.

Wastaukseksi pani ukko kätensä ristiin ja lausui hartaasti: „Ole kiitetty, Sumala, että minua heti ojentit, sillä minussa alkoi kasvaa se luulo, ettei Sinun maailmasfasi enään hywyttä olekaan, waan pahuus kaikkialla wallitsee! Nyt näen, että olin wäärään joutumassa. Sinä tyttö olet ollut se wallitappale — anna mulle kätesi...“

Nyt wasta huomasi ukko, että Elsa ei enään ollutkaan saunassa; hän oli heti palannut takaisin. Ukko huokasi: „Niin, niin, hyvä työ ei odota kiitosta; sillä on warma palkansa tiedossa“. Ja nälkäisen innolla tarttui hän ruokaan. Kun Elsa hetken päästä taas wlkasi saunaan, oli ukko jo lähtenyt.

Bitäjällä ferrottiin että Norolan isäntä etsii itsellensä emäntää. Puhuttiin häneen jo käyneen monesfa rikkaassa talassa ja että wanhemmat kaikkialla olivat hänelle suosiollisia, mutta tyttärillä oli salainen kauhu häntä vastaan, sillä Erkistä kulki huhuja, että hän oli walmis tekemään mitä hywänsä, kun oma etunsa sitä waati, että hän oli itsepäinen, kowaluontoinen ja säälimätön, ja hänen ystäwyhtensäkin oli sitä laatu, ettei se antanut wähintäkään arwoa toisen mielipiteille. Rikkailla tytöillä oli siis täysi shy peljätä Erkin kosivan heitä ainoastaan rahan tähden, ja Erkki taas oli puolestaan liian ylpeä ottaaksensa ketään, joka ei mielisuosiolla häneen liittynyt. Tämä wastahajaisuus loukkasi Erk-

kiä hywästi ja hän wannoit itskensä tekewänsä vielä jonkun onnelliseksi ja osoittawansa kaikille, ettei suinkaan ole mitään halweksittawa kohtalo olla Norolasfa emäntänä. Koska ei raffaudella saa rahaa, niin saaneehan rahalla raffautta, arweli Erkki. Ja hän alkoi katsella köyhä tyttöjä, mutta niiden piti hänen mielestään olla hywin kauniita päästäksensä tuohon erinomaiseen onneen osalliseksi. Hän walitsi ja walitsi mieleistä löytämättä.

Tulipa sitten eräänä päivänä seurakunnan pappi waluilla käydesfänsä Norolaankin. Raffenlaista puhuttaesfa tiedusteli pastori muun muassa eikö Norolaan jo emäntää tuoda.

„Ei ole ollut sopiwaista“, arweli Erkki, wästenmielisesti ryhtyen tähän puheensaineeseen.

„Kuulkaapas, hyvä isäntä, minä annan teille hywän neuwon...“

„Mitäpä muuta papilta woisi odottaakaan“.

„Onhan teidän talosjanne edellisen omistajan tytär palveluksesfa“, jatkoi pastori Erkin keskeytyksesstä huolimatta. „Minä tunnen Elsan rippikoulu-ajalta, hän on siweä ja taitawa tyttö. Ottaa hänet waimoksenne, hänestä saatte hywän emännän. Paitfi sitä, jos sallitte minun puhua suoraan, on astalla toinenkin mielestäni warfin tärkeä puolensa. Koko maailma tietää, että te ja tytön isä olitte katteria wihamiehiä ja että tämä wiha toisen ätkinäisen kuoleman kautta jäi täällä ajassa sowitzamatta. Jos te nyt naisitte wihamiehenne tyttären, niin olisi se kaunis ja Sumalalle otollinen työ sekä osoitus siitä, että olette wihanne wainajaa kohtaan unohtanut ja hänelle anteeksi antanut“.

Erkki nousi kiwaasti ylös. „Hän wastaa jo synneistänsä parasta aikaa, eikä tarvitse enään minun anteeksi antamustani, ja mitä taas minun syntheijini tulee, niin ehkäpä kerran niistä teen tilin ilman häntä ja hänen tyttärtään“.

„Täsin olette varmaan tekewä, olkaa siitä wakuutettu; minä tahdoin siinä waan anstoppuolstanne lisätä, koska en wellkapuolstanne woi wähentää. Suotaa anteeksi, jos kosketin kipeään kohtaan, mutta ensin on paifuma puhkaistawa ennenkuin parannus käy mahdolliseksi“.

Pastori lähti pois ja Erkki jäi sywiin ajatuksiin. Ensi kerran juolahti nyt El-

sa hänen mieleensä, waikka tämä oli joka päivä hänen silmänsä edessä. Ensi kerran katsoi hän tarkemmin minäläinen tyttö Elsa oikeastaan oli, ja hän ei woinut kieltää että juloisempaa tyttöä oli waikoa mistään löytää. Mutta kuitenkin — se oli mahdotonta! Syösterpummin tytär ja hän... ei!

V.

Näitä mieltien lähti Erkki metsään käwelmään. Raitis tuuli ja metsän tuoksu selwittiwät hänen sekawaa päätänsä ja hän alkoi ajatuksiinsa huomata mahdolliseksi mitä vielä äsken oli mahdottomana pitänyt. Hän alkoi kuitella kuinka hän Elfasta saisi nöyrän ja kiitollisen waimon, jolla ei olisi mitään vaatimista, ei mitään sanottawaa ja hän itse saisi kokonaan wallita, elää jo olla oman mielenä mukaan. Sellaisen waimon kansa saattaisi hän todellakin olla onnellinen. Ja kuinka helppo hänen olisitakaan masentaa sellaista waimoa kuin Elsa, joka ei toisi mukanaan muuta kuin kaksi tyhjää kättä, jos tämä tahtoisi ruweta uppiniis-
taiseksi, waatiwaiseksi! Erkki tuli tällaista tapausta kuitellessaan niin hauskalle mielelle, että hän wihelteli itsejensä ja astui niin nopein askelin että hiki alkoi walua otsalta.

Hän ei ollenkaan hawainnut että oli astunut famoja polkuja, joita ennen niin monasti kulki wiinan keitoksille, ennenkuin yht'äkkiä huomasi edessänsä pienen mökin tai saunan saman kuusen juurella, jossa muinoin wiinapannu kiehui. Hännästä tultuksella huomasi hän mökin ympärillä jo pienen kaskenkin poltetuksi, josta toinen puoli jo wihoitti ohrana, toiseen puoleen syhjeskeli wanha mies par'aikaa naurista.

Suuttumuksesta ja hämmästyksestä aiwan sanattomana käwi Erkki lähemmäksi ja päästyänsä halmeen aidan luokse huusi hän korkealla äänellä:

„Ken on uskaltanut minulta lupaa kysymättä asettua maalleni asumaan ja metsääni kaataa?“

„Minä“, wastasi wanhus, „minä sinun isäsi, Korolan Erkki. Käy pirttiini, juo kirkasta lähteen wettä, jos janottaa, taita waikfanasta leipää, jos on nälkä, ja oikaise itsest lawoille, jos jäseniäsi uuwuttaa“.

„En ole tullut luoksenne wierailemaan, waan taloni laillijena omistajana waadin teitä korjaamaan kapineenne tiluksiltani pois, — pois hymän sään aikaan, ettei minun tarwitse käyttää kowempia keinoja“.

„Ja mitä keinoja käyttäisit?“ kysyi wanhus, heittäen muutamia siemeniä pienille linnuille, jotka hänen kylwöstänsä ahkerasti kymmenystiwät.

„Jos ei muu auta, niin ajatan teidät ulos ja poltatan mökkinne poroksi“.

„Ja ensimmäiseltä, joka siinä aikeessa uskaltaa tänne tulla, waikka olisitkin sinä itse, halkaisen pään tällä karangolla“, näin sanoen kohotti ukko uhtaawaisesti hiltthyneen puun ilmaan.

„Saadaan nähdä“, huusi Erkki kääntyen paluumatkalle.

Kun Erkki oli poistunut näkymästä, waipui ukon käsi alas ja hän istui kauan nokisen kannon nenässä kaswot käsihin kumartuneina.

Erkki käveli kiukustuneena kotia ja lujasti päättään täyttää mitä oli luvannut. Mutta wähitellen hänen kiukunsa lauhui merkittävästi ja yhä enemmän tunkeutui hänen ajatuksiinsa Elsa ja naimisasia. Ennen kuin hän pääsi kotia, päätti hän odottaa vielä wikon, ja jos Elsa häntä sittelin vielä miellyttäisi, niin teki hän tuumasta toden.

Tuo määrätty wiikko kului pian. Sillä ajalla oli Erkki pitänyt Elsaa tarkasti silmällä, ottaen waaria kaikista hänen ominaisuuksistaan, ja sillä ajalla oli hän yhä wahvemmin tullut siitä wakuutetuksi, että Elsa ansaitsi sen onnen, jota hän nyt aikoi äkkäriwaamatta hänelle tarjota. Erkki ei siis enään wiivytellyt, waan astui suorastaan Elsan luokse, joka pesi astioita, ja lausui lempeimmällä äänellään:

„Huomenna lähdenne pappilaan“.

„Hywä. Ewäät laitan filsi walmiiksi“, wastasi Elsa, joka ei aawistanutkaan mitkä puheen oikea tarkoitus oli.

„Me lähdenne yhdesä“.

Elsa wilkasi ympärillensä, ja kun ei mita ollut länä, kertoi hän ihmetellen:

„Me yhdesä? Mitä warten?“

„Kuulutuskirjaa ottamaan“.

„Kelle?“

„Minulle ja sinulle“.

„Te saatatte kyllä ottaa itsellenne kuulutuskirjan, mutta minua ei tietääkseni ole kukaan kosinut. Mitä te siis, hywä isäntä, tarkoitatte?“

„Onko sitä waikaa hymmärtää? Jollei sinua tähän saakka kukaan ole kosinut, niin nyt se tapahtuu. Minä aion tehdä sinusta Norolan emännän“.

Erkki oli aiwan wakuutettu siitä, että Elsa tämän kuullessaan lankeisi itkein hänen kaulaansa. Kuinka suuri olikaan hä-

nen hämmästyksensä, kun tyttö kauhusta waaleana huusi:

„Te ette koskaan woisi tehdä minua Norolan emännäksi! Te . . . oh!“ — Tuossa viimeisessä huokauksessa ilmestyi sellainen kauhu ja ylentäse, että Erkki astui askeleen taaksepäin ja hänen silmistänsä isti pitainen kiukun leimahdus. Hän hillitsi kuitenkin mieltänsä ja kyhyi lewollisesti:

„Onko siis niin halweksittawa asia päästä emännäksi Norolaan?“

„Ei suinkaan, jollei samalla täytyisi olla teidän waimonne“.

„Hoo, tyttö, sinä puhut rohkeasti“, huusi Erkki kaswot tulipunaistina, „mutta punnitse sanojasi! Tällaista tilaisuutta ei sinulla aina ole tarjona. Wai oletko niin ylpeä mielestäsi, ettei tällainen mies sinulle kelpaa?“

„Ylpeilemistä ei minulla ole, senhän te kyllä tiedätte; mutta se ylpeys minulla kuitenkin on, ettei kukaan minua waimoksensa saa, joka ei hymmärä edes neljättä käskyä totella. Paitsi sitä, isäntä, alkää waimatto itseänne turhaan — onhan minulla ollut kyllin tilaisuutta oppiakseni teitä tuntemaan ja hymmärtämään että ette minua rakasta; ja mistä muusta merkittävästä syystä tämän tarjouksen nyt teette — sitä en halua tietää“.

Erkki käveli tämän puheen ajalla edestakaisin laattialla ja seisahui nyt Elsan eteen.

„Onko tämä viimeinen sanasi?“

„Suuletteko että minä teidän tawalla lasten leikkä näin painawassa afiasa? Mitä olen sanonut, sen olen yhdämmeni pohjasta sanonut“.

„Hullu!“ murahti Erkki ja käweli taas kädet selän takana permantoa pitin ja poikki. Hän ei saattanut kästtää tuollaista onnensa hylkäämistä. Hän seisahui wieläkin.

„Jollet minusta pitäiskään, niinkuin julkestit äsken sanoa, niin et warmaanfaan ole ajatellut minkä elämän-turwailisuuden, minkä onnen hylkää“.

„Onnen! Onpa muutaakin onnea kuin

mitä rahalla saadaan, onnea kalliimpaa ja kauniimpaa”.

„Ei, tyttö, raha on kaikki! Mitähän onni sinunkin osaksesi tulee, jos sitä aina yhtä taitavasti osaat ansaita kuin nyt?”

„Dmantunnon rauha ja osaani tyytyminen”.

Erkki puisteli hetken surkuttelemaisesti päätänsä, hänen oli mahdoton käsittää sellaista ajatuksen juoksua. Hän lähti ulos. Kun owi sulkeutui hänen takanansa, pani Elsa kätensä ristiin ja kiitti khyneksilmin Zumalaa, joka oli hänet näin helposti päästänyt tästä odottamattomasta koetuksesta, ja hänen mieltänsä tuntui niin iloiselta ja sydämmensä keweältä kuin olisi hän tehnyt jonkun suuren hyvän työn.

Mutta Erkki ei ollut se mies, joka vähällä luopuu sille rakkaaksi tulleesta tuumasta. Häntä kiusasi ja loukasi ajatus, että tuollainen köyhä tyttö oli voinut häntä halveksia, hänelle opettaa siweellisyhden ja ihmishyden ensimmäisiä alkeita. Hän ei heittänyt ai’ettansa tuohon ensimmäiseen yritykseen; hän koetti wielä monta kertaa, mutta aina yhtä

huonolla menestyksellä. Helppo on arvata minkälaiseksi Elsan asema tällaisissa oloissa muuttui; se kävi sanomattoman vaikeaksi, kiusalliseksi ja lewottomaksi, mutta hän pysyi aina lujana, luottaen ainostaan Zumalaan, sillä muuta auttajaa ja neuwonantajaa ei tyttöparalla ollut. Mutta kun Erkki eräänä päivänä lewitteli hänen eteensä kaikki rahansa, kofonaisen kasan hopeakolikoita ja kultafapaleita, koettaen niiden helinällä ja kiilolla houkutella tyttöä taipuwaitsemmaksi, niin silloin Elsan inho muuttui tuliseksi wihaksi ja kiwaiilla sanoilla ilmoitti hän luopuwansa Erkin palveluksesta sekä etsiwänsä leipää muualta. Tämäpä olikin se kipiä, joka tarwittiin sytyttämään Erkin rinnassa tulisinta wihaa sen tunteen sijaan, jota hän tähän saakka rakkaudeksi oli lunoitellut.

„Wai niin”, huudahti hän, „sinä siis tahdot ruweta julki sotaan ja kilwoittelun minua vastaan! Olkoon menneeksi, mutta muista: isäsi koetti samaa minua vastaan, waan hänkin joutui lopulta alakyntein; se ei ole hyvä enne sinulle”.

VI.

Siinä pitäjässä oli tapana määrättyinä sunnuntaina kesällä jäädä jumalanpalveluksen jälkeen kirkkomäelle, jossa isännät ja palvelijat toimittivat sopimuksensa ja pestauksensa seuraawaksi palveluswuodeksi. Sinne oli rientänyt Elsakin hankkimaan uutta paikkaa ja sinne ajoi komeilla ratsailiansa myös Norolan isäntä. Hänen siwullansa kärryissä nähtiin Viksin istuwan.

Elsa ei tähän saakka ollut tiennyt mitään siitä, mitä hänestä muualla puhuttiin. Helppo on arvata hänen hämmästystään kun eräs nuija alkoi tyhellä minkä wuoksi hän nyt lähtee Norolasta pois, waikka on niin kauan jo ollut isännän

worsiamena. Ympäriille keräytyi muitakin ja siitä nousi yleinen keskustelu, jossa toiset nauraa hohottivat, toiset lastivat pillkasanoja, muutamat törkeyksiä, harwat jotakin asiaan kuuluwaa. Kikentelihepä Viksikin joukkoa ja alkoi wäänellä naamaansa, ikäänkuin hän tietäisi jotakin erityistä ja tarkempaa nyt puheena olewasta asiasta. Kun yleensä tiedettiin hänen olewan Norolan isännän hyvän ystäwän, alkoi moni häneltä tyhellä syhtä Elsan eroamiseseen. Viksi ei tuohon suowastaan mitään wastannut, iskihän waan silmää, ryhästi jos tarpeettomasti ja maiskautti huuliaansa. Sitä sai tietysti jokainen

ymmärtää mielsensä mukaan, ja ettei sitä kukaan hywältä kannalta ymmärtänyt, siitä saamme olla warmat.

Elsa itse seijoi wäkijoukon keskellä hämillänsä monista kysymyksistä ja ymmärtämättä mitä kaikki tämä merkitsi, eikä hän ollutkaan halukas asian oikeata laitaa ilmoittamaan. Etki, jota useat kysymyksillä kiusasivat, huusi wihdoin korkealla äänellä:

„No — kun ei Norolan isäntä enään tyttöä tarvinnut, niin hylkäsi hän hänet — siinä kaikki!“ Näin sanon kohotti hän olkapäitänsä omituisella tavalla.

„Sen walehetelette!“ huusi Elsa, joka oli kuullut sekä kysymykset että wastauksen.

„Tuosahan tuo tulee isäntä itse, kysytää hänet!“ wastasi Etki lewollisesti.

Etki lähestyikin siinä wäkijoukkoa, waan ei kukaan uskaltanut häneltä kysyä. Mutta Etki astui rohkeasti hänen luokseensa ja puhui tuttavasti:

„Tässä on kansalla paljon tekemistä siitä, minkä wuoksi Elsa lähtee palveluksesta pois. Sanowat sinun hyljänneen hänessä morstamesti“.

„Minun morstameni, mokoma — — —!“

Etki käytti lauseessaan niin rumaa sanaa, että maailma musteni Elsan silmissä, ja hän olisi warmaan kaatunut, jollei joku olisi takaapäin tarttunut häneen kiinni ja lähtenyt taluttamaan pois naurawan joukon keskeltä.

Hetkinen tämän jälkeen nähtiin toinen wäki-tihermä, jonka keskeltä kuului melua.

Pitäjän nimismies wangitsi siellä Etkin, jota oli monta kertaa safoitettu luvattomasta wiinan myynnistä, waan joka ei koskaan safojansa suorittanut, ei rahalla eikä ruumiilla. Nyt saatiin hän wihdoin aiwan sattumalta kiinni ja lain kouriin. Etki oli myös wangitsemissä läsnä ja Etki rukoili häneltä lainaksi rahaa, jolla maksaisi safoinsa, ettei tarwitse liinaan mennä, sekä muistutti samalla kuinka hän aina, wiimeksi tänään, on ollut awullisena Etkin hantkeissa. Mutta Etki wastasi tylysti:

„Minulle tehdyistä awustasi olet aina palkkasi saanut; safojesta kansa ei minulla ole mitään tekemistä“.

Se ei ollut juuri ystäwällinen silmäys, joka Etkin puolelta seurasi näitä sanoja.

Kun Elsa tointui hämmästyksensä, huomasi hän taluttajan sa olewan saman wanhan miehen, joka oli sanonut itseänsä Etkin isäksi ja jolle hän oli antanut ruokaa.

„Woi kuinka olen onneton ja turwaton!“ walitti tyttörukka.

„Ole huoletta, tyttöjeni“, wastasi ukko, „minun luonani saat turwan niin kauan kuin siihen tyhydyt, ja onnestasi ei sinun tarwitse tuolla luonnollasi epäillä“.

Heidän tiensä käwi safojen poikki korpioksuja pitkin sille mökille, jossa kerran olemme tawanneet Etkin hänen isänsä naurisemaan aidan luona. Sinne saapuivat ukko ja Elsa matkasta wäshyteinä, ja mököttäen juoksi heitä vastaan kaksii iloista wuoheta, ainoat asukkaat talossa isännän pois sa ollessa.

VII.

Norolasja alkoi tämän tapauksen jälestä omituinen elämä. Isäntä oli aina pahalla tuulella, aina tyytymätön; palvelus-wäki ei siellä kauan wiistynyt, toaan muutteli alinomaa. Mutta sellai-

set seikat eiwät ole kauniita eikä hauskia; me siirryimme sen wuoksi muutamia kuukausia ajassa eteenpäin, seuraawaan kawsäsen, jolloin luonnon syhdän taas sykki woiman mehua täynnä ja uusi wirkeys

tunkentui joka solum ja suoneen. Eräänä päivänä tähän aikaan vuodesta tuli Norolaan, isännän sattumalta pois ollessa, kälwettynyt mies, tukka kerittyä ja selwät sairauden merkit filmisjä ja kaswoissa. Palwelus-wäen suureksi kummastukseksi meni hän suorastaan isännän kamariin ja heittäytyi wuoteelle maata. Kun isäntä tuli kotiin, houraili mies jo täydesä taudin wimmassa. Erkki tunsi hänet: se oli Eikki, joka oli päästetty linasta wapaaksi.

„Mitki tulit wuoteelleni maata“, tiuskahti Erkki. „Mene sinne makaamaan, mistä olet tullutkin“.

„Tulin sinun luoksesi kuolemaan“, puuhui fairas, „tulin tuomaan sinulle Zumalan tuomiota“.

„Wie hiiteen tuomiosi ja mene itse peräsä!“ huusi Erkki kauhistuneena.

„Niin, hiiteen olet sinä tuomittu, helwettiin ja kadotukseen; kas tässä on se kirjoitettu — tässä — —“, ja fairas wiittaili formellansa tyhjään ilmaan.

Peljästyneinä juoksiwat palwelijat pois huoneesta, mutta Erkki huusi:

„Pois wuoteeltani, sinä korppi! Pois talostani! Pantaa hewonen waljaisin ja wiefää hänet pois!“

Ei yksikään palwelijoista wastannut mitään. Erkki juoksi wimmastuneena ulos; siellä seisoiwat ne kaikki koolla.

„Kuulitteko? Hewonen waljaisin ja tuo roisto pois talosta“.

„Ettekö näe että hänessä on rupuli?“

Katsokaa hänen kaswojansa, ne owat rakkoja täynnä“.

„Sitä suurempi syy on wiedä hänet pois. — Joutukaa!“

Ei yksikään palwelijoista liikahtanut. Muutamain kuultiin mutijewan: „Zumalan tuomio . . .“ Kokonaan raiwostuneena meni Erkki itse talliin, waljasti hewosen ja laahasi yksin sairaan kärryille. Eikki ei tietänytkään enään mistään ja Erkki päätti wiedä hänet nimismiehen luokse. Tiellä houraili fairas kaiten aikaa ja Erkki sai waiwalla pidetyksi häntä rattailta. Kun jo oltiin matkan loppupuolella, tietäisi fairas äkkiä käsiwartensa Erkin kaulan ympäri ja lausui monta kertaa rukoilewaisesti:

„Älä jätä minua! . . . Älä jätä minua!“

Erkki koetti kaitin woimin päästä tuosta kauheasta syleilyksestä irti, ja kun se wihdoin hänelle onnistui, putosi fairas kärryjen pohjalle eikä hengittänyt enään. Erkillä oli nyt ruumis rattailta. Hän wei sen kiruusti kalmistoon ja antoi tiedon astanomaisille. Sitten läksi hän ajamaan kotia sellaisella wauhilla kuin olisi peljännyt Eikin ruumiin wiefää jälesänsä kiitäwän. Hänen korwisjaan soi yhä huuto: „Älä jätä minua“, ja hän ruosti lakkaamatta hewostaan, pakoittaen sitä yli woimainja juoksemaan. Kun hän pääsi talonsa pihalle, kaatui hewonen hengtömänä maahan.

VIII.

Elisa oli saanut palwelus-paikan eräässä läheisessä talossa; hänen ei tarwinut nauttia wanhuksen mökillä turwaa enempää kuin wiikon päiwät. Mutta useasti käwi hän kuitenkin katsomasja ulkoa, ja aina oli hänellä jotakin tuotawaa

mutana. Olipa taas kewällä kaunis sunnuntai-ilta. Ei tuulen-hengähdystä puhaltanut metsässä, peipon wiserryh kuu-lui sieltä täältä ja wikkelat kertut hyppe-liwät pensaisja. Tuomettiin alkoiwat jokuksia ja lewittää tuoksuansa.

Wanhuksen mökisä Norolan talon korwesja istui Elsa awonaisen owen kynnyksellä ja luki kirjaa. Ukko itse lojui tupasensa rahilla ja luki hänkin, mutta wähitellen alkoivat silmät painua kiinni ja ukko nukkui kirja rinnoille. Syvä hiljaisuus wallitsi ylt'ympäri. Silloin luuli Elsa kuulleenja äänen, joka hiljaa mainitsi hänen nimeänsä. Hän katsoi ylös luullen wanhuksen häntä puhutelleen, waan kun näki hänen nukuwan, alkoi Elsa lukea uudestaan, arwollen korwanja walehteleswan. Mutta kohta kuului sama ääni selwemmin; se tuli metsän puolelta. Elsa riensi katsomaan. Siellä istui tien wieresjä puun juurella woimaton mies, joka nojasi päätänsä puuta vastaan. Elsa ei tuntenut ensin miestä, sillä sen kaswot olivat kamottawasti pöyhöttynet. Mutta kun mies huomasi Elsan, äänsi hän:

„Elsa, minä kuolen . . .“

„Herra Jumala, tekö se olettekin, isäntä?“ huusi Elsa ja juoksi mökkiin herättämään wanhusta.

Niin, siinä oli Erkki. Häneen oli tarttunut Vitsin tauti, ja kummaahan tuo ei ollutkaan, warsinfin siinä mielentilassa, jossa Erkki oli. Hän, näet, luuli yhä kuulewanja sairaan haurauttia, „Jumalan tuomiota“ ja muita sellaisia. Ei-pä aikaakaan, niin jo näkyi hänesjä selwät taudin viireet. Taita-uskoijet palwelijat luulivat silloin Jumalan tuomion käywän toteen, eiwätkä auttaneet häntä ollenkaan. Häädäsjä muistui Erkin mieleen useasti isänsä ja Elsa, joita hän oli niin kowasti loukannut, ja joku salainen woima pakotti häntä etsimään näitä. Hän läksi kulkemaan korpeen ja sanomatomia waiwoja kärsittyhänsä, pääsi hän mökin näkhyiin ja waipui woimattomana puun juurelle, josta Elsa hänet löysi.

Kyhneleet waluiwat isän silmistä kun hän Elsan kansja kantoi poikansa tällaisessa tilassa mökkiinsä wuoteelle.

„Kuinka ontaan laitasi, poikani?“ kyseli hän murheisena.

„Suonosti, isä“, wastasi Erkki ja jatkoi hetken päästä: „Woi, minulla olisi niin paljon sanottawaa, waan se tuntuu niin waikealta!“

„Puhu, poikani, niin kauan kuin sinun on sallittu puhua“, kehoitti isä.

Erkki katseli kauan äänetömänä mökin lakeen. Hänen selusjansa näkyi tapah-tuwan ankara taistelu. Sitten tarttui hän äkkiä isänsä ja Elsan kateen ja lausui nähtäwällä woiman ponnistuksella: „Woitteko antaa minulle anteeksi?“

Tämä yllinkertainen kysymys murssi jään, joka niin monta wuotta oli peittänyt Erkin rintaa ja siellä palelluttanut kaikki hellemmät oraat. Nyt tunsi hän kaikki wikansa, tunsi ja tunnusti, mutta woi kuinka myöhään! Ei sen wuoksi, että ne katti, joilta hän anteeksi anoi, olisiwat hetkeäkään epäilleet wakuuttaes-jaan, että kaikki on unohdettu, kaikki so-witettu, waan sen wuoksi, ettei Erkillä ollut enään aikaa, ei tilaisuutta osoittaa olewanja toinen ja muuttunut mies. Hänen hetkensä olivat jo luetut. Yön walwoiwat wanha Norolainen ja Elsa sairaan wuoteen ääressä, ja kun aurinko hetkisen lewättyä taas kohotti kultaista päätänsä, lausui sairas:

„Katsokaat, aurinkokin paistaa vielä minulle“. Ja hetken päästä lisäsi hän, itäänkuin itsejensä puhuen: „Raikeaa muuta saa rahalla, waan ei rakkautta“.

Ne olivat Erkin viimeiset sanat ja viimeinen tulos koko hänen elämänsä kokemuksesta. Raikeaa muuta saa rahalla, waan ei rakkautta! Niin, rakkautta saa ainoastaan rakkaudella, ja rakkaus on alttiiksi-antanusta. Mutta se oli pyssynyt tähän saakka Erkkitä salassa. Nyt wei hän sen wakuutuksen toiseen maailmaan.

Ja myrsky nousi ja ankara itäisen-ilma ja salamet risteiluwät taiwaalla, iskein monta kankeata honkaa pirstaleiksi, mutta kun pilwet hajosiwat ja myrsky tyyntyi, paistoi Jumalan päiwä taas kirkaana, lewittäen waloa ja lämmintä sekä hywille että paholle.

Erkiltä peri Norolan talon tietysti hänen isänsä, joka näin merkkillisten vaihteitten kautta kuitenkin jai lopettaa elämänsä omistajana talossa, jonka jo ker-

ran oli hufannut. Kuollessansa jätti hän talon Elfsalle, jonka oli ottanut omaksi tyttärensensä; ja niin oli tasapaino saamutettu oikeuden ja wäärhyden välillä.

